

Édeske

Bárány Tibor (szerk.): Édes hazám
Magvető, 384 oldal, 3200 forint

Igyekszem rövidre fogni a bevezetést. Mióta *Kemény István* Búcsúlevele (és annál meggyőződésem szerint jóval több figyelmet érdemlő, mégis kevesebbet kapó *A nyakkendő* című verse), valamint *Térey János* Magyar közönye megjelent, olyan mértékben árasztotta el mind a keletkező magyar lírát, mind az arról folyó szakmai beszédet az ún. „közéleti tematika”, hogy ennek összefoglalása is a könyökünkön jön ki. Míg két-három éve leg(el)ismertebb irodalmáraink tollából (tisztelet a kivételnek) csak igen ritkán születtek társadalmi-közéleti tárgyú művek, manapság az ember akkor is ilyesmibe akad, ha mellényül. Naiv és elhamarkodott következtetés volna mindezt, a helyenként színvonalas, máshol banális-közhelyes vitát (vitákat), valamint a nagy „közéleti versboom”-ot pusztán az irodalom érintetlen belső működéséből levezetni, már csak azért is, mivel ilyen valószínűleg nincs. Az persze más kérdés, hogy mielőtt *Kemény* és *Térey*, majd nyomukban több tucat költő (újra) felfedezte magának a magyar társadalmat, mint olyat, miért nem volt (legalábbis mennyiségileg) jelentős és főképp a mostanihoz hasonlóan sikeres dolog a haza édes, avagy más ízárnyalatának mibenlétéről verselni és vitatkozni.

Ritka az olyan szerencsés eset, amikor a feltett költői kérdésre olyan (szó szerint) kézzel fogható válasz jön, amit, ha a maga 384 oldalnyi terjedel-

mében lecsapnak az asztalra, bizony döng. A *Magvető* könyvheti antológiája – talán számos erénye közül a legfőbbként – épp annak bizonyítására törekszik, hogy közéleti tárgyú költészet nemcsak van, hanem volt is, mi több, folyamatos jelenben létezik. A *Bárány Tibor* (és segítségére levő kiváló irodalmárok) által biztos (helyenként túl biztos) kézzel, többnyire jó ízléssel és átgondoltan (tematizálva, valódi kötetkonstrukciót építve) válogatott gyűjtemény ugyanis nagyjából a rendszerváltástól napjainkig mutat fel egy már terjedelmében is tiszteletet parancsoló korpuszt.

Természetesen nincs olyan változás, amely minden igényt kielégítene – erre maga *Bárány* is felhívja a figyelmet utószavában –, ám az antológia szemmel láthatóan törekszik erre. Ezért lehet, hogy (ábécében) *Baka Istvántól Zalán Tiborig* a legváltozatosabb irodalmi és politikai hitvallások, irányzatok képviseltetik magukat, és hogy a politikai korrektség igekezete még olyan ízlésbe-



FOTÓ: REVICZKY ZSOLT

li túlkapasokra is ragadtatta a szerkesztőt, mint *Csontos János* beválogatása. Bár az utószó igyekszik előre kivédeni a válogatás esetleges aránytalanságaira irányuló, potenciális támadásokat, ezeket lehetetlen nem észrevenni. Mert miközben tagadhatatlan, hogy a kötet a szó legpozitívabb értelmében hiánypótló, s érthető is az igyekezet, hogy a döbbenetes versmennyiség ráébressze az olvasót, mi mindenről nem (nagyon) vett tudomást az irodalmi élet legalább két évtizeden keresztül, ugyanakkor tény és való, hogy rengeteg benne a gyenge vers (némi jóindulattal is legalább az anyag fele), és akadnak aránytalanul felülreprezentált szerzők (még ha azok olyan – méltán – nagy nevek is, mint *Kovács András Ferenc* vagy *Csoóri Sándor*).

Nézzük azonban a pozitívumokat, mert hát akadnak bőven! A kötet gerincét-alapját kiváló versek adják, mint (a teljesség igénye nélkül)

Zalán Tibor Kívülje („És már ellenem / védik azokat, akikkel együtt voltam. Már / ők vannak velük, az üldözőik.”), *Kovács András* Ferenctől a Két labanc beszélget („rengjen agyadban ágyúzó zsoldár / kuruc én voltam te labanc voltál”), *Markó Béla* megrendítő, nagy verse, a Delikát („A fene vágyik már a múltra, / de néha mégis eltöpreng, / hogy ez az egész, mint az inga, / milyen otrombán visszalengett”), *Kukorelly Endre* egyik legszebb verse, a Nyugodt szív, valamint *Mesterházy Mónika* Magyarország 2008-ban-ja, *Gerevich András* Verjen a Sors keze és kiváltképp *Orbán Ottó* címadó Édes hazám-ja.

Az antológiában jellemzően a (többnyire múltó aktualitásokkal és szójátékokkal) humorizáló művek működnek a legkevésbé, mint az egyébként jobb sorsra érdemes *Petri, Sajó László* vagy *Szilágyi Ákos* művei (pl. utóbbinál: „anarchia anarhülye / kezdődjék a helye-huja!” – Az én ba-

bám). Persze akadnak üdítő kivételek e téren is, mint *Kiss Judit Ágnes* kiváló Két magyaros nótája, *Kovács András Ferenc* Saltus Hungaricusa vagy *Erdős Virág* versei.

Ugyancsak rosszul jár a kiváló *Szálinger Balázs*, akit nyilván nem lehetett kifelejteni egy ilyen válogatásból. Talán egy kivétellel (Sok kis reszkető egzisztencia) gyengébb művei képviselik – irodalmi összeteljesítményéhez igencsak méltatlanul. *Nádasdy Ádám* helyzete is furcsa, hiszen a „közéleti vers” mint műfaji meghatározás tartathatatlanságát ékesen bizonyítja, hogy egyszemre korpusz egyik legsúlytalanabb (Egészségügy) és legkiemelkedőbb darabjával (A hazafiúi hűség-ről) szerepelhet egyszemre szerző egyszemre könyvben.

Jó sorokat, nagyszerű verseket köszönhetünk még (a teljesség igénye nélkül szemezgetve): *Csengery Kristófnak* (A közös út, Dal a száraz kenyérről), *Tatár Sándornak* (Magyarok istene), *Mestyán Ádámnak*, *Marsall Lászlónak* (Magyarnak lenni), *Demény Péternek* (Haza-szvit), a meglehetősen alulreprezentált *Eörsi Istvánnak* (Beteljesült próféciák korában), *Térey Jánosnak* (A polgári disznótor), *Kántor Péternek* (Ez kész), *Schein Gábornak* (Egy mon).

Mindent egybevetve vegyes a mérleg, mégis, pusztán a létezése oly fontos erénye e kiadványnak, hogy bántó fogyatékoságait is feledtetni. Hiszen végső soron ha a hazát egy nagy, setét, keserű masszának fogjuk fel (amire a kötet egésze szolgálat is némi alapot), teszem azt, leégetett, túl erős feketekávé gyanánt, akkor ez az antológia úgy viszonyul hozzá, mint egy szem cukorpótló: korántsem old meg mindent, de valamennyire elviselhetőbbé teszi. És ez is valami.

Nyerges Gábor Ádám